

III. EKPERTŲ RENGIMAS

SZKOLENIE EKSPERTÓW KRYMINALISTYKI POLSKIEJ POLICJI

dr. Grażyna Kędzierska

Wyższa Szkoła Policji, Szczytno
ul. Świerczewskiego 111
12-101 Szczytno
Telefonas (89 62) 4 40 18

Pateikta 2000 m. rugsėjo 6 d.

Parengta spausdinti 2000 m. lapkričio 8 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto mokslo prorektorius doc. dr. E. Kurapka ir šio Universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedros vedėjas doc. dr. H. Malevski

Streszczenie

Polski Kodeks Postępowania Karnego wymienia trzy grupy osób posiadających wiedzę w danej dziedzinie przekraczającą wiedzę przeciętnie wykształconego i inteligentnego człowieka. Są to biegli, tłumacze i specjaliści. Biegli do wykonania czynności są powoływani przez wydanie Postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii, w stosunku do tłumaczy i specjalistów stosuje się tryb niższy rangą. W polskiej Policji w służbie techniki kryminalistycznej jest grupa osób nazywanych technikami kryminalistyki, którzy w rozumieniu k.p.k. mogą być specjalistami w czasie postępowania karnego i wykonywać czynności techniczne polegające na dokonaniu pomiarów, obliczeń, utrwaleniu śladów. Druga grupa osób to policyjni eksperci kryminalistyki, wykonawcy ekspertyz, pełniący funkcje biegłych w przypadku wydania przez organ procesowy Postanowienia.... Szkolenie techników kryminalistyki jest kilkumiesięczne i sprowadza się do wstępnej praktyki oraz kursu techników. Szkolenie policyjnych ekspertów kryminalistyki jest kilkustopniowe i trwa od trzech do pięciu lat. Istotnym elementem szkolenia ekspertów jest stacjonarne Studium Oficerskie Ekspertów Kryminalistyki (SOEK) realizowane przez Wyższą Szkołę Policji. Jest to szkolenie teoretyczne z elementami szkolenia praktycznego. Ukończenie SOEK jest podstawą do mianowania na pierwszy stopień oficerski w Policji oraz rozpoczęcia procedury intensywnego szkolenia praktycznego. Złożenie końcowego egzaminu kwalifikacyjnego jest równoznaczne z nadaniem uprawnień do samodzielnego wykonywania ekspertyz jako policyjny ekspert kryminalistyki.

Kodeks Postępowania Karnego z 1997 r. wprowadził określenie „specjaliści”, występujące łącznie z „biegłymi” i „tłumaczami” w tytule rozdziału 22. Słownikowo [1, s. 160; 506; 284]:

- biegły to specjalista w danej dziedzinie; biegły sądowy – osoba powołana przez sąd do wydania opinii w zakresie posiadanych wiadomości fachowych,
- tłumacz – osoba dokonująca przekładu wypowiedzi lub tekstu pisanego, z jednego języka na inny,
- specjalistą jest człowiek odznaczający się gruntownym znawstwem w jakiejś dziedzinie, biegły w jakiejś specjalności, fachowiec, znawca.

Cechą charakterystyczną wszystkich wymienionych osób to jest biegłego, tłumacza i specjalisty jest posiadanie przez te osoby **wiadomości specjalnych** [2] lub **odpowiedniej wiedzy** [3]. Przez wiadomości specjalne rozumie się takie wiadomości, które z jednej strony

przekraczają zasób wiedzy [4, s. 700] przeciętnie inteligentnego i przeciętnie wykształconego człowieka, z drugiej zaś – są konieczne do stwierdzenia określonych, istotnych dla danej sprawy okoliczności [5, s. 92]. Zarówno biegły, tłumacz jak i specjalista charakteryzują się posiadaniem wiadomości specjalnych a więc wiedzy fachowej, charakteryzują się znawstwem w jakiejś specjalności. Pod względem zasobu posiadanej wiedzy nie ma różnicy między biegłym, tłumaczem i specjalistą. Z założenia wszystkie te osoby muszą posiadać dużą, głęboką, aktualną, dokładną, teoretyczną i praktyczną wiedzę z danej dziedziny. Wiedza ta musi być więcej niż przeciętna.

Różnica między biegłym, tłumaczem i specjalistą koncentruje się na rodzaju prezentowanej przez nich wiedzy oraz sposobie wprowadzenia tych osób do procesu. Biorąc pod uwagę rodzaj wiedzy, za tłumaczy Ustawodawca uznaje osoby posiadające odpowiednią wiedzę niezbędną:

- do przesłuchania głuchego lub niemego, przy nie wystarczającym porozumieniu się z nim za pomocą pisma,
- do przesłuchania osoby nie władającej językiem polskim,
- do przełożenia na język polski pisma sporządzonego w języku obcym lub odwrotnie,
- do zapoznania oskarżonego z treścią przeprowadzanego dowodu.

Wiadomości specjalne tłumaczy to wiedza z dziedziny językoznawstwa [6, s. 300], natomiast biegli i specjaliści prezentują wiedzę z innych dziedzin nauki, techniki i sztuki.

Pod względem sposobu wprowadzenia do procesu k.p.k. wyraźnie ustosunkowuje się tylko do biegłego, a mianowicie jest wtedy konieczne wydanie Postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii. Tłumacza [7, s. 22–23] i specjalistę [8] wzywa się do wykonania czynności.

K.p.k. precyzuje także niektóre elementy wiedzy, które powinien posiadać specjalista. Na podstawie przepisów k.p.k., podmiotem przeprowadzającym jakąkolwiek czynność dowodową jest zawsze organ procesowy (sąd, prokurator, policjant służby dochodzeniowo-ślędczej). Do pomocy przy czynności dowodowej takiej jak: eksperyment, ekspertyza, zatrzymanie rzeczy, przeszukanie, oględziny może być wezwany specjalista [9]. Zadaniem specjalisty jest, na przykład dokonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie układów ponieważ prawidłowa realizacja tych nader ważnych zadań może mieć istotne znaczenie przy rozstrzygnięciu w kwestii przedmiotu procesu. Wymienione czynności w k.p.k. są określone jako czynności techniczne. Efektem czynności wykonanych przez specjalistę jest, na przykład, wynik pomiaru rozstawu kół pojazdu, wynik pomiaru odległości punktów pomiarowych układu od stałych odniesienia, wynik obliczenia średnicy opony, zdjęcia miejsca zdarzenia, zdjęcia obrażeń osoby, zdjęcia mikrośladów, układ linii papilarnych zabezpieczony na folii daktyloskopijnej, dyskietki komputerowe zabezpieczone w foliowych woreczkach.

Najczęściej specjalistą wezwanym do wykonania czynności technicznych jest osoba zatrudniona w organach procesowych [10] i podobnie jak biegły i tłumacz musi w czasie udzielania pomocy w czynności dowodowej zachować obiektywizm. Specjalista może być przesłuchany jako świadek [11, s. 71]. Wezwanie specjalisty do czynności nie wymaga wydania Postanowienia..., a ponieważ zadanie specjalisty sprowadza się do wykonywania czynności technicznych nie wydaje on żadnej opinii (ani na temat sposobu dokonania czynności ani na temat obiektu czynności) [12, s. 199].

W jednostkach polskiej Policji są zatrudnione osoby, z których jedna grupa (bardziej liczna) jest określana jako **technicy kryminalistyki**, a druga grupa (mniej liczna) jest nazywana **ekspertami kryminalistyki**. Wszystkie te osoby posiadają wiedzę fachową i charakteryzują się znawstwem w jakiejś dziedzinie.

Policijni technicy kryminalistyki to specjaliści w rozumieniu art. 205 k.p.k. Podstawowym zadaniem policyjnego technika kryminalistyki jest wykonanie czynności technicznych w czasie oględzin. Tryb wezwania do wykonania czynności sprowadza się do wydania służbowego polecenia [13].

Natomiast policyjni eksperci kryminalistyki to grupa osób prezentująca dużą liczbę i różne rodzaje specjalności. Zadaniem ekspertów kryminalistyki jest wykonawstwo ekspertyz w przypadku wydania Postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii przez uprawniony

organ procesowy (sąd, prokuratora). W sytuacji wydania Postanowienia... policyjni eksperci kryminalistyki pełnią funkcje biegłych, działając w ramach instytucji specjalistycznej jaką jest laboratorium kryminalistyczne.

Eksperci i technicy kryminalistyki są przedstawicielami pionu służby techniki kryminalistycznej. Struktura organizacyjna służby techniki kryminalistycznej w polskiej Policji jest trzystopniowa. Naczelną jednostką jest Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Głównej Policji. Jest to jedna jednostka, obejmująca działalnością cały Kraj. Poziom niższy to laboratoria kryminalistyczne komend wojewódzkich Policji. Obszarem działania każdego z tych laboratoriów jest teren jednego województwa. Jako trzeci element w hierarchii występują komórki techniki kryminalistycznej komend powiatowych lub komend miejskich Policji. Są to wydziały lub sekcje w zależności od kategorii komendy Policji [14].

W wydziałach lub sekcjach techniki kryminalistycznej są zatrudnieni technicy kryminalistyki. Tryb szkolenia tych specjalistów polega na wstępnej praktyce w laboratorium kryminalistycznym kwp i w macierzystym ogniwie techniki kryminalistycznej a następnie przeszkoleniu w ramach kursu techników kryminalistyki.

Stanowiska policyjnych ekspertów kryminalistyki znajdują się w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym oraz laboratoriach kryminalistycznych kwp. Obecnie także, w niektórych komendach powiatowych i miejskich, na skutek okresu przejściowego po restrukturyzacji administracji, dokonanej w styczniu 1999. Służba techniki kryminalistycznej jest w Polsce umiejscowiona w organach ścigania [15, s. 179] od wielu dziesiątków lat i stanowi tradycję, która bywa krytykowana, głównie pod kątem braku obiektywizmu podczas wykonywania czynności technicznych i badawczych. Ta krytyka jest jednym (czasem uważanym za najważniejszy) z powodów proponowania likwidacji wykonawstwa ekspertyz w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych. Jednak argument braku obiektywizmu ze strony policyjnych ekspertów kryminalistyki jest akurat mało przekonujący ponieważ:

- według przepisów k.p.k. policyjny ekspert kryminalistyki po wydaniu Postanowienia... przez organ procesowy pełni funkcję biegłego i podlega wszystkim rygorom prawnym dotyczącym biegłego,
- uzyskaniu uprawnień policyjnego eksperta towarzyszy złożenie oświadczenia o sumienności i bezstronności w pracy,
- w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych kontrola i nadzór pracy ekspertów są wyjątkowo szeroko rozbudowane i realizowane różnymi formami (w przypadkach stwierdzenia: powtarzających się merytorycznych błędów w opiniach, co najmniej trzyletniej przerwy w wykonywaniu ekspertyz, braku samokształcenia eksperta w dziedzinie specjalności lub trwałej utraty zdolności do wykonywania ekspertyz przełożony może zwrócić się o weryfikację uprawnień samodzielnego wykonywania ekspertyz) co rzadko ma miejsce w wypadku prywatnych biegłych.

Rodzaje i zakres specjalności kryminalistycznych policyjnych ekspertów kryminalistyki są określone w decyzji i instrukcji [16] Komendanta Głównego Policji. Również bardzo szczegółowo został tam przedstawiony tryb szkolenia ekspertów kryminalistyki.

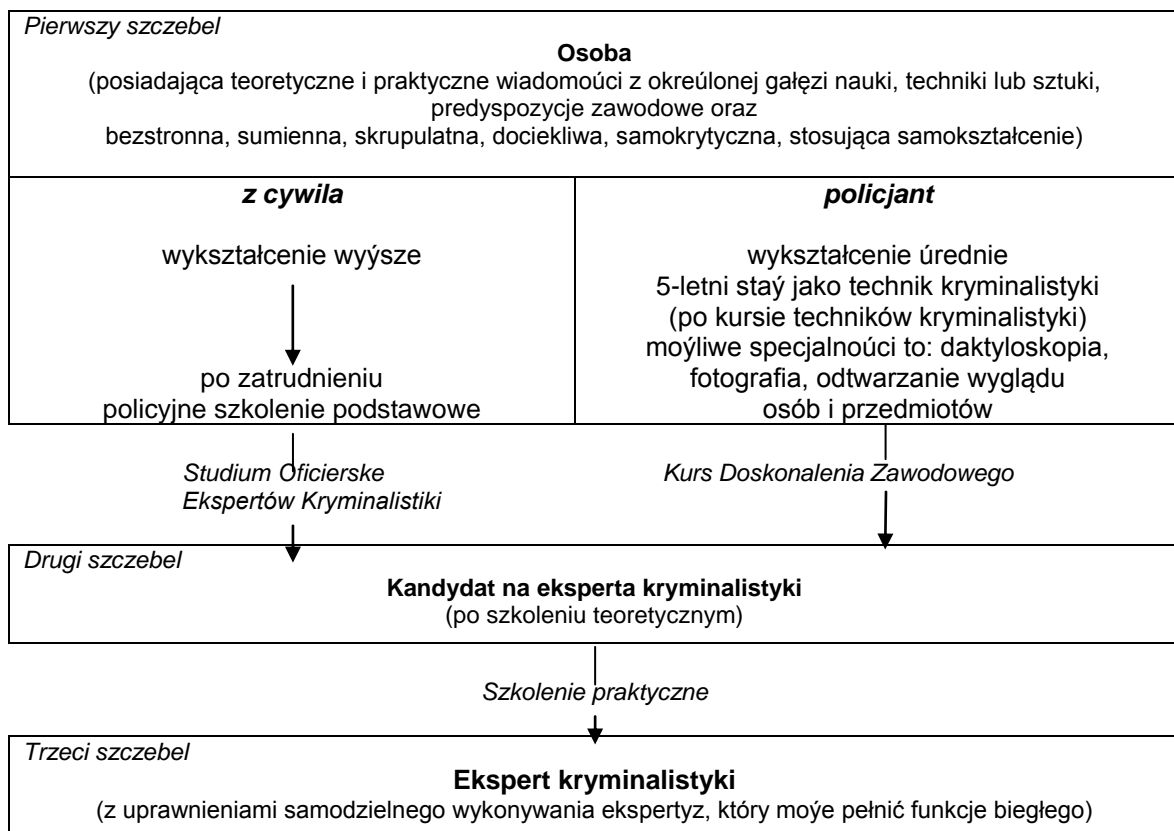
Aktualnie w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych wykonuje się ekspertyzy w następujących specjalnościach:

1. klasyczne badania dokumentów,
2. fonoskopia,
3. badania broni i balistyka,
4. mechanoskopia,
5. traseologia,
6. badania wypadków drogowych,
7. chemia,
8. badania elektrotechniczne,
9. biologia klasyczna,
10. badania układów zapachowych ludzi,
11. medycyna sądowa,
12. daktyloskopia,

13. fotografia,
14. antroposkopia,
15. odtwarzanie wyglądu zewnętrznego osób i przedmiotów,
16. elektronika,
17. badania sprzętu komputerowego.

W niektórych specjalnościach występują podspecjalności. Oznacza to, że specjalista wykonuje ekspertyzę tylko z pewnego zakresu wchodzącego w obszar specjalności, na przykład specjalnością jest chemia a podspecjalnościami są między innymi: badania włókien, szkieł i wyrobów lakierniczych, badania mineralogiczne, badania krwi na zawartość alkoholu. Ekspert z podspecjalnością ma prawo wykonywania ekspertyz wyłącznie ze ściśle określonego obszaru specjalności, nie wolno mu wykonywać ekspertyz z pozostałej części specjalności. Ale osoba z określoną specjalnością może wykonywać badania ze wszystkich podspecjalności tej gałęzi nauki, techniki lub sztuki.

Szkolenie policyjnego eksperta kryminalistyki przebiega według następujących szczebli:

Znakomita większość policyjnych ekspertów kryminalistyki to osoby posiadające wykształcenie wyższe nabyte na uczelniach cywilnych (politechnikach, uniwersytetach). Szkolenie teoretyczne osoby „z cywila” z wykształceniem wyższym, która znalazła się na pierwszym szczeblu odbywa się w ramach stacjonarnego studium oficerskiego ekspertów kryminalistyki. W ten sposób wyrównuje się zawodową wiedzę u kandydatów na eksperta kryminalistyki z cywila i spośród policyjantów.

Studium Oficerskie Ekspertów Kryminalistyki (SOEK) [17] jest realizowane przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie jako szkolenie stacjonarne. Szkolenie na SOEK odbywa się zgodnie z Regulaminem Studiów WSPol. i jest kursem przede wszystkim kształcącym kandydatów na oficerów Policji. Specyfikę tego kursu stanowi ukierunkowanie szkolenia na wiedzę kryminalistyczną.

Słuchaczem kursu może być policyjant, który:

1. ma wykształcenie wyższe,
2. ukończył podstawowe przeszkolenie policyjne,

3. pełni lub będzie pełnić służbę na stanowisku oficerskim w laboratorium kryminalistycznym.

Celem kształcenia na Studium Oficerskim Ekspertów Kryminalistyki jest:

1. przedstawienie, usystematyzowanie i wykazanie znaczenia znajomości szerokiej wiedzy z kryminalistyki i dziedzin pokrewnych w pracy eksperta kryminalistyki,
2. dostarczenie i uprzyświelenie wiedzy prawniczej niezbędnej ekspertowi kryminalistyki przy opiniowaniu i innych czynnościach procesowych,
3. kształcenie umiejętności intelektualnych i manualnych niezbędnych ekspertowi kryminalistyki przy wykonywaniu badań i interpretacji wyników,
4. kształtowanie bezstronnej, rzeczowej i samokrytycznej postawy eksperta kryminalistyki.

W szkoleniu uwzględniono 17 przedmiotów o zróżnicowanym stopniu ogólności i zakresie treści. Blok wiedzy kryminalistycznej stanowią: technika kryminalistyczna, fotografia kryminalistyczna, taktyka działań operacyjno-rozpoznawczych, taktyka zwalczania przestępczości kryminalnej, taktyka zwalczania przestępczości gospodarczej oraz medycyna sądowa i psychiatria. Blok wspomagający wiedzę kryminalistyczną obejmuje: prawo karne materialne, prawo karne procesowe, wybrane zagadnienia nauk społecznych, policyjne zastosowania informatyki oraz organizację i kierowanie. I wreszcie blok uzupełniający to: wybrane zagadnienia taktyki prewencyjnej, bezpieczeństwo ruchu drogowego, podstawy prawne interwencji, technika interwencji, taktyka interwencji, wychowanie fizyczne i szkolenie strzeleckie. Zajęcia dydaktyczne prowadzą pracownicy WSPol. (zatrudnieni na etatach policyjnych oraz cywilnych), specjaliści z Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego i laboratoriów kryminalistycznych KWP oraz inne osoby posiadające niezbędną wiedzę specjalną.

Cele szkolenia są realizowane w trakcie różnych form organizacyjnych nauczania: wykładów, seminariów, ćwiczeń laboratoryjnych, praktyk zawodowych, prac eksperymentalnych. Część z tych form jest prowadzona w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, część w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych i komendach powiatowych policji.

Lp.	Nazwa przedmiotu	Wymiar godzin dydaktycznych			Sposób zakończenia nauki
		Ogółem	Wykład	Ćwiczenia, seminarium	
1.	Technika kryminalistyczna	218	95	123	Egzamin
2.	Fotografia kryminalistyczna	52	22	30	Egzamin
3.	Medycyna sądowa i psychiatria	50	28	22	Egzamin
4.	Taktyka zwalczania przestępczości kryminalnej	42	28	14	Egzamin
5.	Taktyka zwalczania przestępczości gospodarczej i zorganizowanej	42	27	15	Egzamin
6.	Prawo karne materialne	34	15	19	Egzamin
7.	Prawo karne procesowe	34	22	12	Egzamin
8.	Wybrane zagadnienia taktyki służby prewencyjnej	24	12	12	Zaliczenie z oceną
9.	Policyjne zastosowania informatyki	24	–	24	Zaliczenie z oceną
10.	Organizacja i kierowanie	22	11	9	Zaliczenie z

					ocena
11.	Wybrane zagadnienia nauk społecznych	18	12	6	Zaliczenie
12.	Bezpieczeństwo ruchu drogowego	18	11	7	Zaliczenie
13.	Taktyka działań operacyjno-rozpoznawczych	17	9	8	Zaliczenie
14.	Podstawy prawne interwencji	15	–	15	Zaliczenie
15.	Wychowanie fizyczne	20	–	20	Zaliczenie
16.	Taktyka i technika interwencji	25	–	25	Zaliczenie
17.	Szkolenie strzeleckie	10	–	10	Zaliczenie
Razem		665	293	372	

Szkolenie jest realizowane w wymiarze 665 godzin dydaktycznych w czasie pobytu w WSPol., 30 dni roboczych praktyki zawodowej w komendzie powiatowej lub miejskiej policji oraz 10 dni roboczych praktyki zawodowej w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym. Program szkolenia przewiduje siedem egzaminów z tego dwa, z techniki kryminalistycznej i fotografii kryminalistycznej, są przeprowadzane po zakończeniu praktyki zawodowej. Warunkiem przystąpienia do tych egzaminów jest uzyskanie wszystkich zaliczeń przewidzianych programem techniki kryminalistycznej oraz fotografii kryminalistycznej, zarówno w czasie pobytu w WSPol., jak i na praktyce zawodowej.

Program techniki kryminalistycznej obejmuje teorię kryminalistyki, zagadnienia ogólne oraz zagadnienia szczegółowe. W skład każdego z zagadnień szczegółowych wchodzi następujące elementy:

1. właściwości úladu,
2. ujawnianie úladu,
3. zabezpieczanie procesowe i techniczne úladu,
4. wnioskowanie na podstawie úladu,
5. badanie úladu.

Uwzględnienie tych elementów, w połączeniu z teorią kryminalistyki, zagadnieniami ogólnymi oraz praktyką zawodową stanowi kompleks wiedzy z techniki kryminalistycznej. Istotnym uzupełnieniem przedstawionych treści techniki kryminalistycznej jest integracyjna realizacja fotografii kryminalistycznej i medycyny sądowej.

Pozytywne wyniki wszystkich egzaminów, zaliczeń z oceną oraz uzyskanie zaliczeń bez oceny są podstawą do:

1. mianowania na pierwszy stopień oficerski w Policji,
2. rozpoczęcia dalszej procedury uzyskiwania i nadawania uprawnień do samodzielnego opracowywania ekspertyz.

Dalsza procedura uzyskiwania uprawnień sprowadza się głównie do praktycznego szkolenia kandydata na eksperta (znajdującego się na drugim szczeblu) i obejmuje:

- udział w przynajmniej 5 rozprawach sądowych w roli obserwatora przesłuchania biegłego,
- wykonanie pod kierunkiem eksperta–opiekuna takiej liczby ekspertyz, która została określona w Decyzji (liczba ta jest różna dla różnych specjalności, na przykład dla mechanoskopii wynosi 200, a dla badań sprzętu komputerowego 50) oraz dokumentowanie tej pracy,
- przygotowanie pracy kwalifikacyjnej z tematyki obranej specjalności,
- odbycie uciúle specjalistycznego szkolenia z dziedziny obranej specjalności w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym,
- odbycie dwóch dwutygodniowych praktyk w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym. W czasie ostatniej praktyki kandydat na eksperta przystępuje do egzaminu praktycznego obejmującego umiejętności wykonywania ekspertyz.

Szkolenie praktyczne kandydata na eksperta jest zamykane opinią opiekuna o kwalifikacjach kandydata, a w przypadku pozytywnej opinii, Wnioskiem o nadanie uprawnień, który przeloony kandydata kieruje do dyrektora CLK. Zgoda dyrektora CLK skutkuje wyznaczeniem terminu końcowego egzaminu kwalifikacyjnego równoznacznego z nadaniem

uprawnienia samodzielnego wykonywania ekspertyz. Na końcowy egzamin kandydat na eksperta jest obowiązany dostarczyć kopie dziesięciu ekspertyz, wykonanych przez siebie ale pod kierunkiem opiekuna, oraz dwie pełne dokumentacje z oględzin miejsc zdarzeń.

Úcieýka uzyskania uprawnienia samodzielnego wykonywania ekspertyz przez policyjnych ekspertów kryminalistyki jest dosyć długa i obfituje w wiele róýnych przeszkód. Czas przejúcia poszczególnych szczebli szkolenia waha się od 3 do 5 lat w zaleýnoúci od rodzaju obranej specjalnoúci.

Wnioski

Úwiat zbliýa się do XXI wieku i odmiennie niý niewiele ponad 100 lat temu nie znajdzie się juý kryminalistyka, który z róýnym powodzeniem potrafiłby wykonać ekspertyzê z kaýdej dziedziny. Wszystko zmierza do coraz wiêkszego zawęýania obszaru specjalnoúci i do instrumentalizacji badañ. Dlatego wiêszym powodzeniem wóród organów úcigania cieszą się instytucje wykonujące ekspertyzy niý biegli indywidualni. Osobowe i aparaturowe moýliwoúci instytucji dają gwarancje kompleksowego, interdyscyplinarnego i obiektywnego badania dowodów.

W Polsce instytucją zapewniającą najszersze spektrum badañ jest policyjna Służba techniki kryminalistycznej. Ze zrozumiałych wzglédów Policja nie moýe wszystkich dowodów przekazywać do badania prywatnym biegłym. Na przykład, wprowadzenie przez k.p.k. w 1997 r. instytucji prawnych takich jak zakup kontrolowany i prowokacja spowodowało koniecznoúć szybkiego i utajnionego badania niektórych rodzajów obiektów, uzyskanych w wyniku policyjnych działań operacyjnych. Zbadanie próbki narkotyku przed zakupem kontrolowanym musi być wykonane czasem w ciągu godziny i badanie to, połączone ze sprawdzeniem w centralnych polskich i nie tylko zbiorach, musi dać kompletną odpowiedź na wszystkie pytania. Trudno teý o jakákolwiek decentralizację policyjnych zbiorów obiektów obecnie podlegających rejestracji (na przykład, łusek i pocisków z miejsc zdarzeń, odbitek linii papilarnych, profili narkotyków, dokumentów) choćby ze względu na ich zastosowanie w międzynarodowej współpracy organów úcigania przy zwalczaniu przestêpczoúci. Mobilnoúć policyjnego eksperta kryminalistyki i úwiadoma koniecznoúć zachowania tajemnicy wyników wszystkich wykonywanych ekspertyz są dodatkowym elementem decydującym o potrzebie istnienia a zatem i szkolenia policyjnych ekspertów kryminalistyki.

□ □ □

LITERATURA

1. **Słownik** języka polskiego (red. M. Szymczak), PWN 1978. T. I, III.
2. **Okreúlenie** “wiadomoúci specjalne” znajduje się w art.193 § 1 k.p.k.: “Jeýeli stwierdzenie okolicznoúci mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomoúci specjalnych, zasięga się opinii biegłego lub biegłych”.
3. **Okreúlenie** “odpowiednia wiedza” znajduje się w art.195 k.p.k.: “Do pełnienia czynnoúci biegłego jest obowiązany nie tylko biegły sádowny, lecz takýe kaýda osoba, o której wiadomo, ýe ma odpowiednią wiedzê w danej dziedzinie”.
4. **Wiedza** – zasób wiadomoúci z jakiejú dziedzin. Słownik języka polskiego (red. M. Szymczak), PWN, 1978. T. III.
5. **Hanausek T.** Ekspertyza kryminalistyczna. Zeszyty Naukowe ASW, 1973. Nr. 1.
6. “Moýe się wyłonić się takýe potrzeba zasięgnięcia fachowej opinii w dziedzinie językoznawstwa, wówczas powołuje się biegłego w konkretnej specjalnoúci, nie moýna poprzestać na usłudze tłumacza”. **Daszkiewicz W.** Proces karny. Czêúć ogólna. – Poznań, 1996. Zatem osoba posiadająca wiadomoúci specjalne z językoznawstwa moýe równieý pełnić funkcję biegłego, jednak nie w zakresie wskazanym w art. 204§1 i 2 k.p.k.
7. Art. 204 § 3 k.p.k. brzmi: “Do tłumacza stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące biegłych”. W takim sformułowaniu Ustawodawca nie wyłaczył ýadnego z przepisów. Jednak poglądy procesualistów są zgodne, ýe tłumacz jest tylko pomocnikiem procesowym i nie obejmuje go art. 200 w znaczeniu składania opinii. Moýna natomiast przyjąć, ýe tłumaczenie składane organowi

procesowemu na piśmie powinno zawierać większość elementów wymienionych w art.200 § 2 jednak z pominięciem określenia „opinia” i wyłączeniem opisu spostrzeżeń i opartych na nich wniosków. W kwestii sposobu wprowadzenia tłumacza do procesu, czyli wezwania do wykonania czynności, na przykład Daszkiewicz podaje: „Takich osób, jak tłumacz nie wolno mylić z biegłymi, chociaż do tłumacza stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące biegłych ..., chodzi tu bowiem o przepisy regulujące sposób powoływania, przyczyny wyłączające możliwość sprawowania funkcji, składanie przyrzeczenia, obowiązek stawiennictwa na wezwanie, zachowanie tajemnicy itd., nie zaś wydawania opinii”. **Daszkiewicz W.** Proces karny. Cześć ogólna. – Poznań, 1996. Tomaszewski sytuację tłumaczy traktuje następująco: tłumacz „nie stanowi... samodzielnego źródła dowodowego, jest jedynie pomocnikiem organu procesowego uczestniczącym i pomagającym swoimi umiejętnościami... tłumaczenie nie jest odrębnym źródłem dowodowym...”. **Tomaszewski T.** Dowód z opinii biegłego w procesie karnym. Wyd. IES, 1998. W praktyce wezwanie tłumacza do wykonania czynności polega na ustnym uzgodnieniu (na przykład telefonicznym) lub pisemnym Wezwaniu do wykonania czynności.

8. W odniesieniu do specjalisty Ustawodawca wyraźnie wyłączył stosowanie niektórych przepisów dotyczących biegłych, art. 206 § 1: „Do specjalistów stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące biegłych, z wyjątkiem art. 194, 197, 200 i 202”.
9. **Kodeks** Postępowania Karnego, art. 205 § 1: „Jeżeli dokonanie oględzin, eksperymentu, ekspertyzy, zatrzymania rzeczy lub przeszukania wymaga czynności technicznych, w szczególności takich jak wykonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie uładów, można do udziału w nich wezwać specjalistów”.
10. W praktyce specjalistami są najczęściej funkcjonariusze Policji lub Straży Granicznej.
11. **Grzegorzyc T.** Dowody w procesie karnym. Wyd. Prawnicze. – Warszawa, 1998.
12. **Waltoú S.** Proces karny. Zarys systemu. Wyd. Prawnicze PWN, 1998.
13. Udział technika kryminalistyki w czynności dowodowej jest odnotowany w obowiązkowej dokumentacji czynności, na przykład w protokole oględzin.
14. Kategoria komendy Policji jest określana na podstawie takich czynników jak: rozległość podległego terenu działania, liczba ludności, dynamika przestępczości.
15. Początki zorganizowanej służby techniki kryminalistycznej są datowane w Polsce na rok 1922, kiedy to ramy organizacyjne uzyskała policja ułedcza. W ekspozyturach policji ułedczej zostały uruchomione biura rejestracyjne prowadzące albumy fotograficzne, zbiory daktyloskopijne, skorowidz poszukiwanych osób oraz informator o kryminalnej przeszłości niektórych osób. **Abramski A., Konieczny J.** Justycjariusze, hutmani, policjanci. Z dziejów służb ochrony porządku w Polsce. Wydawnictwo „Ułask”, 1987.
16. **Decyzja** Komendanta Głównego Policji NR 32/99 z dnia 09 marca 1999 r., określająca rodzaje i zakresy specjalności i podspecjalności kryminalistycznych oraz uzyskiwanie i weryfikowanie uprawnień do samodzielnego opracowywania ekspertyz i wydawania opinii w jednostkach Policji.
17. **Program** ramowy Studium Zawodowego dla Ekspertów Kryminalistyki, Wyd. WSPol. – Szczytno, 1998.

Ekspertų rengimas Lenkijos Respublikoje

Dr. G. Kędzierska

Ščytnos aukštoji policijos mokykla, Lenkija

SANTRAUKA

Naujas Lenkijos baudžiamoji proceso kodeksas (priimtas 1997 m.) reglamentuoja specialią žinių panaudojimą. Kodekso 22 skyriuje yra minimi asmenys, kurių žinios priskiriamos specialioms žinioms. Tai specialistai, žinovai (ekspertai) ir vertėjai. Straipsnyje aptariamos šių asmenų funkcijos.

Lenkijos policijoje dirba dvi asmenų, kurie turi specialią žinių ir tam tikros srities specialųjį parengimą, grupės. Didesnę grupę sudaro technikai kriminalistai, mažesnę – ekspertai kriminalistai.

Policininkai–technikai kriminalistai – tai tipiškai specialistai, apie kuriuos kalbama Lenkijos

baudžiamojo proceso kodekso 205 straipsnyje. Jie atitinkamo pareigūno nurodymu atlieka apžiūros techninius veiksmus.

Policininkai–ekspertai kriminalistai – tai įvairių specialybių žinovai, kurie pagal procesinio organo nutarimą atlieka tyrimus ir teikia išvadas specialiais klausimais.

Policininkai–ekspertai kriminalistai ir policininkai–technikai kriminalistai priklauso kriminalistikos technikos tarnybai, kurią sudaro trys pakopos: Vyriausiosios policijos komendantūros Centrinė kriminalistinė laboratorija; vaivadijų policijos komendantūrų kriminalistinės laboratorijos ir miestų bei apskričių policijos komendantūrų kriminalistikos technikos padaliniai.

Technikų kriminalistų rengimas prasideda nuo apžvalginės praktikos vaivadijos kriminalistikos laboratorijoje, o vėliau mokslai tęsiasi savame padalinyje. Po to technikas kriminalistas vyksta į technikų kriminalistų kursus.

Lenkijoje ekspertų kriminalistų tradiciškai yra policijos struktūrose. Policijos vyriausiasis komendantas savo aktais nustato ekspertų kvalifikacinius reikalavimus, ekspertizų rūšis, kurios yra atliekamos policijos struktūrose, kriminalistikos ekspertų rengimo reikalavimus ir tvarką.

Šiuo metu policijos kriminalistikos laboratorijose, be tradicinių kriminalistinių ekspertizų, atliekami ir fonoskopiniai, cheminiai, elektrotechniniai, klasikiniai biologiniai, teismo medicinos, kvapų, elektronikos ir kompiuterinės įrangos tyrimai.

Be to, tyrimų rūšis galima suskirstyti į porūšius. Jeigu ekspertas turi teisę atlikti tam tikro porūšio ekspertizę, tai nesuteikia jam teisės atlikti kitų šios rūšies ekspertizės porūšių.

Ekspertu kriminalistu galima tapti dviem būdais. Asmuo, turintis atitinkamos srities aukštąjį išsilavinimą, įsidarbinęs policijos ekspertinėje įstaigoje, privalo įgyti pradinį policininko pasirengimą, vėliau vyksta stacionarinės podiplominės ekspertų kriminalistų studijos (teorinis kursas), po jų – praktinis apmokymas laboratorijose (ekspertas privalo atlikti apie 100–200 ekspertizų) ir baigiamasis egzaminas, kad asmuo galėtų tapti savarankišku ekspertu.

Neturintis aukštojo išsilavinimo policininkas gali tapti ekspertu, jeigu ne mažiau kaip penkerius metus dirba techniku kriminalistu (yra baigęs technikų kriminalistų kursą). Jis gali specializuotis tik daktiloskopijoje, fotografijoje ir habitoskopijoje. Šis policininkas privalo išklausyti atitinkamą teorinį kvalifikacijos kėlimo kursą, išeiti praktinio apmokymo kursą, parengti būtiną skaičių ekspertizų ir išlaikyti egzaminą.

Straipsnyje pateikta podiplominių ekspertų kriminalistų rengimo studijų programa. Studijų apimtis – 665 valandos auditorinių užsiėmimų, 40 darbo dienų praktikos, iš jų 10 darbo dienų Centrinėje kriminalistikos laboratorijoje. Studijų klausytojai laiko septynis egzaminus, tris diferencijuotas ir septynias nediferencijuotas įskaitas.

Sėkmingai baigęs podiplomines studijas, kandidatas gauna karininko laipsnį ir teisę pradėti tolesnę praktinę veiklą, kad gautų eksperto kvalifikaciją.

Praktinio apmokymo metu kandidatas privalo dalyvauti bent penkiuose teismo procesuose, kuriuose apklausiamas ekspertas. Vadovo prižiūrimas atlieka būtiną skaičių (100–200) ekspertizų, parengia kvalifikacinį darbą iš savo specialybės bei atlieka specializuotą stažuotę Centrinėje kriminalistinėje laboratorijoje. Taip pat šioje įstaigoje atlieka dar dvi praktikas po dvi savaites bei ekspertizės, kurios yra praktinio egzamino dalis.

Atlikus visus praktinius darbus, gavus teigiamą vadovo vertinimą, kandidatui yra skiriamas laikas pasiruošti baigiamajam egzaminui. Atvykęs į egzaminą kandidatas pateikia visą būtiną medžiagą (ekspertizės aktus, įvykio vietų apžiūrų dokumentus ir kt.).

Eksperto rengimas – gana sudėtingas procesas, galintis užtrukti nuo penkerių iki dešimties metų.

□□□

Expert Training in Republic of Poland

Dr. G. Kędzierska

SUMMARY

Under the Polish Code of Criminal Procedure there are three groups of people having knowledge in a given field that is beyond the knowledge of a person with average education and of average intelligence. These are experts, translators and specialists. To carry out their activities experts to receive expert evidence, in case of specialists and translators a procedure of lesser importance is used. In the Polish Police scene of crime branch there is a group of persons called scene of crime officers (SOCOys) who, according to the Code, can be specialists in the course of criminal proceedings and perform technical activities such as taking measurements, making calculations or fixing traces. The other group of persons are police forensic experts, preparing expert opinions in case of the above mentioned decision being issued by the investigating body. Scene of crime training takes a few months and involves initial practical training and a SOCO training course. Forensic expertsy training consists of a few levels and lasts from three to five years. An important element of the latter is intramural Forensic Expert Studies (SOEK) organized by the Higher Police Training School. It is basically a theoretical training with elements of practical one. Graduating from SOEK is the basis for being promoted to the first commissioned officer's rank and starting an intensive practical training programme. Passing the final exam means obtaining qualifications necessary to prepare opinions as a forensic expert.